

IZBA ARCHITEKTÓW
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

KRAJOWA RADA IZBY ARCHITEKTÓW RP

Warszawa, 27 sierpnia 2020 r.

L.dz. 559/KRIA/2020/w

Pan Edward Kopówka
Dyrektor Muzeum Treblinka
Niemiecki nazistowski obóz zagłady i obóz pracy
(1941-1944)

Pan Bohdan Biś Lisowski
Prezes Stowarzyszenia
Architektów Polskich SARP

Szanowny Panie Dyrektorze, Szanowny Panie Prezesie,

W związku z organizowanym przez Muzeum Treblinka, Niemiecki nazistowski obóz zagłady i obóz pracy (1941-1944), przy udziale SARP, jednoetapowym konkursem architektonicznym na opracowanie koncepcji architektoniczno-urbanistycznej dla zadania p.n. „Budowa obiektu wystawienniczo-edukacyjnego” na terenie muzeum Treblinka – Niemiecki nazistowski obóz zagłady i obóz pracy (1941-1944), Izba Architektów RP przedstawia następujące stanowisko.

W pierwszej kolejności Izba Architektów RP, jako samorząd zawodowy polskich architektów wskazuje, iż jednym z ustawowych celów jej działalności jest podejmowanie działań zapewniających możliwość współtworzenia przez jej członków kultury, tak zarówno poprzez projektowanie obiektów budowlanych oraz ich przestrzennego otoczenia, jak również pełnieniu przez architektów, autorów projektów architektonicznych nadzoru nad procesem ich powstawania.

Realizacja tego celu, wydaje się szczególnie istotna przy realizacji inwestycji, jaką jest budowa obiektu wystawienniczo-edukacyjnego” na terenie muzeum Treblinka – Niemiecki nazistowski obóz zagłady i obóz pracy (1941-1944).

W trosce, o zapewnienie najwyższego i adekwatnego do istotności inwestycji poziomu usług architektonicznych, które realizowane będą zarówno w ramach przygotowania prac konkursowych, jak w następstwie przeprowadzanego przez Państwa konkursu, Izba Architektów RP wskazuje poniżej na te jego aspekty, których wprowadzenie ma bezpośredni wpływ na bezpieczeństwo procesu inwestycyjnego oraz ogranicza ryzyka prawne z nim związane.

Przechodząc na grunt regulaminu, z jego treści wynika, że zamawiający przewiduje możliwość żądania od architekta, autora pracy konkursowej, udzielenia zgody na zlecenie opracowania utworu innemu projektantowi, w celu opracowania dalszych etapów prac projektowych. Takie postanowienie stoi w sprzeczności z obowiązującymi przepisami ustawy z 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych (Dz.U. z 2019 r., poz. 1843 z późn. zm.), zwanej dalej „PZP”.

Z przepisów PZP wynika, że co do zasady stroną umowy zawieranej z zamawiającym powinien

być autor pracy konkursowej. Powierzenie opracowania dokumentacji projektowej osobie, która nie brała udziału w konkursie i nie jest autorem projektu koncepcyjnego narusza art. 325 ust. 1-2 PZP i mogłoby wręcz prowadzić do naruszenia ustawowego zakazu dzielenia zamówienia, sformułowanego w art. 29 ust. 2 PZP.

Regulamin w tym zakresie może także naruszać zasady prawa zamówień publicznych sformułowane w art. 16 PZP. Zasada uczciwej konkurencji oznacza obowiązek takiego zorganizowania postępowania, by eliminować zachowania sprzeczne z prawem i etyką pośród uczestników postępowania. Tymczasem zgodnie z regułami 4.10 i 4.11 Kodeksu etyki zawodowej architektów w zw. z § 27 pkt 2 Statutu IARP architekci są zobowiązani do powstrzymania się od dostosowywania kwoty swojego honorarium do wysokości oferowanego przez innego architekta za te same usługi oraz nie działają na rzecz pozbawienia innego architekta przyrzeczonej mu pracy lub zawartego kontraktu. Z kolei art. 28-29 Kodeksu Etyki Zawodowej zobowiązuje członków samorządu do uczciwej konkurencji oraz poszanowania dorobku zawodowego innych architektów (art. 29 ust. 2 Uchwały wręcz zobowiązuje architekta do porozumienia się z autorem cudzego projektu koncepcyjnego, który ma opracować).

Tymczasem wskazana przez Zamawiającego możliwość zlecenia opracowania dokumentacji projektowej przez innego niż autor pracy konkursowej architekta, prowadzi do potencjalnego naruszenia etyki zawodowej architektów, we wskazanym powyżej zakresie oraz prowadzi do nieuczciwej konkurencji między nimi.

Jednocześnie, gdyby na skutek opracowania projektu koncepcyjnego nie doszło do powstania utworu zależnego, łatwo o naruszenie prawa do autorstwa architekta, który przygotował pracę konkursową. Powstaje wówczas także wątpliwość, kto powinien sprawować nadzór autorski w procesie budowlanym. Zgodnie z normami prawa budowlanego nadzór taki można powierzyć jedynie autorowi projektu. W przypadku zlecenia wykonania dalszych prac projektowych innemu architektowi powstanie poważne ryzyko naruszenia praw autora pracy konkursowej do pełnienia nadzoru autorskiego.

Postanowienia regulaminu rodzą tym samym ryzyko niepewności prawnej, co do statusu dokumentacji projektowej, a także mogą prowadzić do sporów pomiędzy architektami i zamawiającymi oraz architektami-twórcami projektów koncepcyjnych oraz architektami-opracowującymi ich dzieło. Roszczenia mogą być formułowane w związku z autorskimi prawami majątkowymi bądź osobistymi. Jest to bez wątpienia niekorzystne także dla zamawiającego, bowiem prowadzić może do powstania opóźnień w procesie inwestycyjnym.

Rezygnacja z powierzenia przez zamawiającego opracowania dokumentacji projektowej osobom innym niż autorzy prac konkursowych nie tylko eliminowałaby kolizję z obowiązującymi przepisami prawa zamówień publicznych oraz wątpliwości na tle prawa autorskiego i przepisów dotyczących etyki zawodowej architektury, ale także czyniła zadość powszechnie uznanym dobrem praktykom w dziedzinie architektury i projektowania. Izba Architektów RP wskazuje, że w wytycznych Komisji Konkursów Międzynarodowych Międzynarodowej Unii Architektów (UIA Competition Guide for Design Competitions in Architecture and Related Fields) znajdujemy rekomendację dotyczącą regulaminu konkursowego, która explicite stwierdza, że wszystkie prawa do projektów koncepcyjnych pozostają przy ich twórcach architektach, za wyjątkiem praw do zwycięskiej pracy konkursowej, które przechodzą na zamawiającego w zamian za przyznaną nagrodę oraz tylko wtedy, gdy zleci on twórcom nagrodzonego projektu wykonanie dokumentacji projektowej.

Izba Architektów RP podkreśla, że praca konkursowa stanowi immanentny element całej dokumentacji projektowej niezbędnej dla realizacji zamierzenia inwestycyjnego. Skoro zaś, tak zarówno praca konkursowa stanowiąca projekt koncepcyjny, jak i pozostałe elementy dokumentacji projektowej

stanowią funkcjonalnie jedną całość, niezasadne są postanowienia regulaminu zgodnie z którymi uczestnik konkursu może zostać zobowiązany do udzielenia zamawiającemu zgody na zlecenie opracowania utworu na dalszych etapach tej dokumentacji innemu projektantowi.

W dalszej kolejności Izba Architektów RP zwraca uwagę, na nieprawidłowo określony w treści regulaminu warunek udziału w konkursie, dotyczący zdolności technicznej i zawodowej w zakresie wykształcenia i kwalifikacji zawodowych. Zgodnie z regulaminem możliwe jest dopuszczenie do procedury konkursowej osób nieposiadających prawa wykonywania zawodu architekta, a jedynie posiadających uprawnienia budowlane do projektowania w specjalności architektonicznej bez ograniczeń. Tymczasem sporządzenie projektu architektonicznego lub architektoniczno-budowlanego jest zastrzeżone dla osób posiadających prawo wykonywania zawodu architekta. W polskim porządku prawnym prawo wykonywania zawodu architekta jest równoznaczne z prawem wykonywania samodzielnej funkcji technicznej w budownictwie w rozumieniu art. 12 ust 1 pkt 1 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane, zgodnie z art. 12 ust 2 samodzielne funkcje techniczne w budownictwie, mogą wykonywać wyłącznie osoby posiadające odpowiednie wykształcenie techniczne i praktykę zawodową, stwierdzone decyzją wydaną przez organ samorządu zawodowego, zwaną na gruncie ustawy Prawo budowlane „uprawnieniami budowlanymi”. Zgodnie zaś z art. 12 ust 7 ustawy Prawo budowlane podstawą do wykonywania samodzielnych funkcji technicznych w budownictwie stanowi wpis do centralnego rejestru prowadzonego przez Głównego Inspektora Nadzoru Budowlanego oraz wpis na listę członków właściwej izby samorządu zawodowego, potwierdzony zaświadczeniem wydanym przez tę izbę, z określonym w nim terminem ważności.

Zgodnie z art. 330 ust 2 PZP, jeżeli przepisy szczególne wymagają posiadania uprawnień do opracowania pracy konkursowej lub wykonania na jej podstawie usługi, uczestnikami konkursu mogą być wyłącznie osoby fizyczne posiadające wymagane uprawnienia lub podmioty posługujące się osobami fizycznymi posiadającymi wymagane uprawnienia. Skoro zaś projektowanie architektoniczne lub architektoniczno-budowlane, jako wykonywanie samodzielnej funkcji technicznej, jest zastrzeżone dla osób posiadających nie tylko decyzję w sprawie nadania uprawnień budowlanych, ale również aktualny wpis na listę członków samorządu zawodowego architektów, to również uczestnikiem konkursu mogą być wyłącznie takie osoby. Kwestia ta nie budzi wątpliwości również w literaturze. Jak wskazano w komentarzu Prawo Zamówień publicznych pod redakcją Huberta Nowaka i Mateusza Winiarza (wydawnictwo Urząd Zamówień Publicznych Warszawa 2021), „W przypadku konkursu na pracę architektoniczną z nagrodą w postaci zaproszenia do wykonania usługi projektowej – wybór pracy konkursowej przygotowanej przez osobę nieposiadającą właściwych uprawnień do projektowania na podstawie Prawa budowlanego spowodowałby niemożność wykorzystania tej pracy zgodnie z zamierzeniem zamawiającego.”¹.

Również w komentarzu pod redakcją H. Drynkorn podkreślono, że: „Jeśli przedmiot konkursu tego wymaga, warunkiem udziału w postępowaniu może być wymóg posiadania odpowiednich uprawnień. Taki wymóg będzie obowiązywał w konkursach dotyczących na przykład przygotowania prac z zakresu planowania przestrzennego czy projektowania architektonicznego”.²

¹ H. Nowak, M. Winiarz Prawo zamówień publicznych – Komentarz, wyd. UZP, s. 918.

² H. Drynkorn, Żywy komentarz do PZP, dostęp: <https://komentarzpzp.pl/strona-glowna/dzial-iv/rozdzial-3/oddzial-1/art-330/komentarz-do-art-330-ustawy>.

W polskim porządku prawnym nie może budzić wątpliwości, że świadczyć usługę architektoniczną może wyłącznie osoba lub osoby posiadające decyzję w sprawie nadania uprawnień zawodowych oraz aktualny wpis na listę członków samorządu zawodowego. Zatem dopiero łączne spełnienie tych dwóch przesłanek stanowi spełnienie wymogu posiadania uprawnień do opracowania pracy konkursowej lub wykonania na jej podstawie usługi, w rozumieniu art. 330 ust 2 ustawy PZP.

Izba Architektów RP wskazuje również, że warunek udziału w konkursie w postaci posiadania wpisu na listę architektów w żadnej mierze nie ogranicza możliwości udziału w konkursach podmiotów zagranicznych i był praktykowany w dotychczasowych postępowaniach konkursowych, poprzez wprowadzenie konieczności wykazania dysponowaniem przez takiego uczestnika osobą posiadającą prawo wykonywania zawodu w Polsce (wpisana na listę architektów). W zakresie powyższym Izba proponuje korektę treści regulaminu poprzez wprowadzenie postanowienia, iż:

„ Uczestnikiem konkursu realizacyjnego mogą być wyłącznie osoby posiadające uprawnienia do wykonywania zawodu architekta w Polsce, zgodnie z ustawą Prawo budowlane i ustawą o samorządach zawodowych architektów i inżynierów budownictwa oraz osoby, które spełniają przesłanki do nabycia takich uprawnień na podstawie i w trybie wynikającym z przepisów dyrektywy 2005/36/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 7 września 2005 r. w sprawie uznawania kwalifikacji zawodowych.”.

Ostatnią kwestią, mogącą rodzić ryzyka związane z oprostowywaniem postanowień konkursu, a w konsekwencji opóźnieniem realizacji założenia inwestycyjnego, jest kwestia nieprawidłowego określenia w przepisach regulaminu zasad eliminacji konfliktu interesów.

W zakresie zasad zarządzania konfliktem interesów Izba Architektów RP wskazuje, że założenie, iż zamawiający posiada prawo wykluczenia uczestnika konkursu w oparciu o przepis art. 109 ust. 1 pkt 6 ustawy PZP, pod wyłącznym warunkiem przewidzenia takiej możliwości w treści regulaminu konkursu, jest nieprawdziwe. Przepis art. 109 ust. 1 pkt 6 ustawy PZP stanowi bowiem, że z postępowania o udzielenie zamówienia zamawiający może wykluczyć wykonawcę, jeżeli występuje konflikt interesów, którego nie można skutecznie wyeliminować w inny sposób niż przez wykluczenie wykonawcy.

Zastosowanie fakultatywnej przesłanki wykluczenia, o której mowa w art. 109 ust. 1 pkt 6 ustawy PZP jest zatem możliwe wyłącznie w przypadku łącznego spełnienia dwóch przesłanek jego zastosowania, tj. przewidzenia możliwości jej zastosowania w regulaminie konkursu oraz wykazaniu przez zamawiającego braku możliwości skutecznego wyeliminowania konfliktu w inny sposób niż poprzez wykluczenie wykonawcy.

Tymczasem w świetle powołania, zgodnie z treścią regulaminu sędziów rezerwowych, jak również w świetle ogólnej dyrektywy interpretacyjnej nakazującej zamawiającym stosowanie fakultatywnych przesłanek wykluczenia zgodnie z zachowaniem zasady proporcjonalności, w praktyce skuteczność wykluczenia uczestnika konkursu z powodu istnienia konfliktu interesu z sędzią konkursowym jest, co do zasady mało prawdopodobna. Konflikt ten bowiem zamawiający będzie zobligowany eliminować w pierwszej kolejności poprzez wyłączenie sędziów. Zgodnie bowiem z art. 332 PZP do osób wykonujących czynności po stronie zamawiającego przepis art. 56 stosuje się odpowiednio.

Jak wskazano w komentarzu UZP: „Jeżeli [...] wobec osób wykonujących czynności merytoryczne w konkursie ujawnią się okoliczności (przesłanki konfliktu interesów), o jakich mowa w art. 56 ust. 2 Pzp, to osoby takie podlegać będą wyłączeniu z organizowania konkursu na zasadach podobnych jak dla zamówień, tj. określonych w art. 56 ust. 3–7 Pzp”³.

Eliminowanie konfliktu interesów poprzez wykluczanie przez zamawiającego uczestników nie, zaś sędziów jest tym samym nie tylko niespełnieniem wymogów ustawy, ale przede wszystkim nałożeniem dodatkowych, nieprzewidzianych przepisami PZP, wymagań na potencjalnych uczestników konkursu. Tym samym Izba Architektów RP proponuje korektę zapisów w ww. punkcie poprzez wprowadzenie następującego postanowienia:

„W przypadku odpowiedniego zastosowania przez zamawiającego przesłanki wykluczenia z art. 109 ust. 1 pkt 6 Pzp, uczestnicy mogą podlegać wykluczeniu z konkursu, po uprzednim wyeliminowaniu przez zamawiającego konfliktu interesów po stronie sędziów sądu konkursowego, zgodnie z art. 335 ust. 3 Ustawy Pzp. Dopiero, gdy z przyczyn o charakterze obiektywnym, niemożliwym będzie wyeliminowanie konfliktu interesów przez zamawiającego, poprzez zmianę składu sądu konkursowego, zamawiający może podjąć decyzję o wykluczeniu uczestnika z konkursu. Na czynności wykluczenia uczestnika konkursu, przysługują środki ochrony prawnej przewidziane w Dziale IX Ustawy Pzp.”.

Izba Architektów RP zwraca się do zamawiającego o zmiany regulaminu we wskazanych powyżej aspektach, wyrażając jednocześnie przekonanie, że ich wprowadzenie przyczyni się nie tylko do eliminacji ryzyka prawnego i organizacyjnego związanego z postępowaniem konkursowym, a w konsekwencji procesem inwestycyjnym, ale przede wszystkim doprowadzi do wprowadzenia do obiegu prawnego postanowień regulaminu konkursu zgodnego z obowiązującymi przepisami prawa, jak również dobrą praktyką wskazaną w wydawnictwie Urzędu Zamówień Publicznych, będącym odzwierciedleniem dotychczasowego dorobku orzecznictwa, doktryny, ale również intencji, jakie przyświecały projektodawcy w toku przygotowania regulacji, a obecnie stanowią cenne wsparcie w codziennej praktyce tak organizacji jak uczestnictwa w procedurach wynikających z ustawy prawo Zamówień publicznych.

Z wyrazami szacunku,

Małgorzata Pilinkiewicz, Architekt IARP

Prezes Krajowej Rady Izby Architektów RP

Wojciech Gwizdak, Architekt IARP

Sekretarz Krajowej Rady Izby Architektów RP

³ H. Nowak, M. Winiarz Prawo zamówień publicznych – Komentarz, wyd. UZP, s. 921.